

Lapin sovittelutoimisto

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

LAUSUNTOPYYNTÖNNE STM/449/2019

Lapin sovittelutoimisto on tutustunut Sosiaali- ja terveysministeriön selvitystyöryhmän raporttiin Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelusta. Pidämme selvitystyöryhmän työtä erittäin tärkeänä ja yhdyimme valtaosaan raportin sisältämistä kehittämisehdotuksista. Lapin sovittelutoimistolla on pitkät perinteet rikos- ja riita-asioiden sovittelupalveluiden tuottamisesta ja näin ollen myös lähisuhdeväkivallan sovittelusta. Lapin sovittelutoimisto tuottaa sovittelupalvelua 18 kunnan alueella Lapissa, toimisto sijaitsee Kemissä ja toimipiste Sodankylässä.

Kehittämiskokonaisuus 1: Sovitaan yhteiset kriteerit millaisia lähisuhdeväkivaltarikoksia voidaan ohjata sovitteluun.

Lapin sovittelutoimisto on valtakunnallisten kriteeristöjen kehittämisen kannalla ja katsoo, että mahdollisimman selkeät ohjeet sekä toimijoiden välisten vastuualueiden jakaminen on tärkeää. Sovittelua ei tulisi missään nimessä käsittää rikosprosessin automaattisesti korvaavana menettelynä, saati käyttää automaatioperusteena jutun päättämiseksi rikosprosessissa. Sovittelu tulisi sen sijaan ymmärtää rikosprosessin ja muiden uhri- ja väkivaltatyön palvelujen ohella yhtenä mahdollisena auttamisen ja väkivaltarikosten ehkäisyn prosessina, jossa keskiössä on osapuolten välinen kohtaaminen ja restoratiivinen ideologia.

Poliisien ja syyttäjien lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyvää koulutusta tulisi lisätä. Koulutuksen tulisi tähdätä kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen sovittelun ja rikosprosessin mahdollisuudesta yhdessä edistää tehokkaasti väkivallan loppumista ja ennaltaehkäisyä. Lisäksi yhtenä tavoitteena olisi lisätä ymmärrystä lähettävälle taholle arvioida sovitteluprosessin hyötyjä osapuolille ja tukea väkivallattomuuteen. Pidämme hyvänä raportin ehdotusta siitä, että lähisuhdeväkivaltarikosten tutkinta keskitetään poliisin rikostutkijoille, jotka on erikseen koulutettu käsittelemään lähisuhdeväkivalta ilmiötä. Valtakunnallisen laadun ja yhtenäisten käytäntöjen kannalta näemme välttämättömänä, että lähisuhdeväkivallan toistuvuuden määrittelyyn tulee yhtenäiset kriteerit, joita myös poliisi- ja syyttäjäviranomaiset noudattavat lähettäessään tapauksia sovitteluun.

Kehittämiskokonaisuus 2: Luodaan yhtenäinen ohjeistus ja systemaattiset työvälineet lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelun edellytysten arvioimisen, sovittelun ja sovittelun keskeyttämisen avuksi.

Sovittelun edellytysten selvittämiseksi sovittelutoimiston ammattihenkilöstöllä on sovitut, yhdenmukaiset periaatteet ja käytännöt. Sovittelun edellytyksiä tarkastellaan koko sovitteluprosessin ajan eikä osapuolten erillistapaamisista edetä yhteiseen tapaamiseen, mikäli edellytykset eivät täyty.

Lapin sovittelutoimistossa noudatetaan Lakivaliokunnan mietinnön (LaVm 13/2005) periaatteita. Sovittelun edellytysten arvioinnin päävastuu ja paras asiantuntemus on sovittelun lähisuhdeväkivaltaan erikoistuneilla ammattihenkilöstöillä ja tämä tilanne tulisi säilyttää myös jatkossa. Siksi on tärkeää, että tulevilla kehittämistoimenpiteillä tähdätään erityisesti sovittelutoimistojen edellytysten arvioinnin asiantuntemuksen valtakunnalliseen tukemiseen ja edistämiseen.

Lapin sovittelutoimistossa kaikilla ohjaajilla on sosiaalialan korkeakoulututkinnon lisäksi käytyä lähisuhdeväkivallan sovittelun erikoistumiskoulutus. Lähisuhdeväkivaltarikosasioiden hoitaminen on kuitenkin keskitetty kahdelle sovitteluohjaajalle (toinen Kemissä, toinen Sodankylässä). Tällainen työntekijäprofiili on mahdollistanut vankkaan asiantuntemukseen perustuvan, laadukkaan sovitteluprosessien ohjauksen lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Tällä hetkellä ohjaajat myös tarpeen tullen sovittelevat koulutettujen vapaaehtoisten sovittelijoiden kanssa lähisuhdeväkivaltatapauksia. Lapissa välimatkat ovat pitkiä ja ohjaajalla kuluu päivän työaika yhden jutun erillistapaamisiin ajomatkoineen. Näemme, että työntekijän matkustaminen ympäri Lappia ei ole kovin kustannustehokasta ja näin ollen työntekijä ei aina voi olla vapaaehtoisen sovittelijan työpari. Raportissa esitettyä sosiaalityöntekijän palkkaamista sovittelutoimistoon emme näe tarpeellisenä toiminta-alueemme laajuuden vuoksi. Sosiaalityöntekijä ei pysty palvelemaan koko alueemme asiakkaita tasavertaisesti ja näin ollen sovittelupalvelu ei olisi yhdenvertaista. Sosiaalityöntekijän ammattitaitua tärkeämpänä ja tarkoituksenmukaisempana näemme, että nykyisten lähisuhdeväkivaltarikoksien sovitteluista vastaavien ohjaajien valtakunnallista erikoistumiskoulutusta lisätään ja yhtenäistetään.

Lapin sovittelutoimisto suhtautuu myönteisesti kehittämiskohtaan, jossa käsitellään palveluohjausta. Palveluohjaus edellyttää kuitenkin, että tukipalveluita on alueella saatavilla. Tukipalveluiden saatavuudessa on huomattavia alueellisia eroja. Palvelutarpeen arviointia ja palveluihin ohjaamista ei mielestämme voi kirjata sovittelusopimukseen automaattisesti, koska se edellyttää osapuolten omaa tahtoa. Suhtaudumme myös myönteisesti kehittämiskohtaan koskien sovittelusopimuksen seuranta. Systemaattinen seuranta toisi mukanaan lisäkontrollia tekijöiden suhteen ja mahdollisuuden toteuttaa asiakkaiden palveluohjausta myös jälkikäteen. Työvälineenä lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelussa käytössämme on ”Danielan lomake” ja lähisuhdeväkivalta sovittelijan muistilista. Selvitystyöryhmän raportissa mainitaan erikseen perustettavasta työryhmästä. Olemme ko. työryhmän kannalla ja toivomme ryhmän kehittävän valtakunnallisia työvälineitä sekä koulutusta. Näkisimme, että Terveyden- ja hyvinvoinninlaitokselle tulisi lisätä henkilöresursseja kehittämään lähisuhdeväkivallan sovittelua yhdessä työryhmän kanssa.

Kehittämiskokonaisuus 3: Uudistetaan lähisuhdeväkivallan sovittelun koulutusta ja varmistetaan koulutuksen saatavuus yhteisistä kriteereistä, ohjeistuksesta ja lähisuhdeväkivaltailmiöstä.

Ammattihenkilöstön työtä, asiakkaiden tasavertaista kohtelua ja ammattirajat ylittävää yhteistyötä lisäävä koulutus on tarpeen kaikille toimijoille. Näkisimme, että poliisi ja syyttäjäviranomaisten kanssa järjestettävä yhteinen koulutus tukisi valtakunnallisesti hyvien yhteistyökäytäntöjen vakiintumista.

Vapaaehtoisten lähisuhdeväkivaltasovittelijoiden koulutus tulisi päivittää ja järjestää valtakunnallisesti yhtenevien käytäntöjen mukaan. Koulutuksesta vastaisi Thl:lle rekrytoitu lähisuhdeväkivallan työntekijä.

Lopuksi:

Hyvin toimiva, laadukas ja yhdenvertainen sovittelupalvelu on kansalaisten etu. Lapin sovittelutoimistossa nähdään jatkuvasti myös lähisuhdeväkivallan sovittelussa hyviä tuloksia, ja perustamme näkemyksemme lähisuhdeväkivallan sovittelun merkityksellisyydestä vuosien kokemukseen.

Mikäli sovitteluun sopivista lähisuhdeväkivaltatapauksista luovutaan poliittisista syistä, poistaa se asiakkailta oikeuden ja mahdollisuuden saada apua ja ohjausta sekä mahdollisuuden kohdata ja keskustella asioista turvallisesti ja luottamuksellisesti. Lähisuhdeväkivalta rikosten sovittelu – raportissa aineisto ja selvitykset keskittyvät pääasiassa uhrin osaan ja uhripalveluihin sekä naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Väkivaltakierteen katkaisemiseksi vähintään yhtä tärkeässä asemassa on epäillyn tuki. Myös epäillyllä tulee olla mahdollisuus saada ohjausta jatko- ja tukipalveluihin.

Lapin sovittelutoimisto suhtautuu myönteisesti sovittelun kehittämiseen ja tutkimustoimintaan. Lähisuhdeväkivallan tutkimuksessa on huomioitava sovittelun luottamuksellisuus ja tutkimuksen tulee pohjautua osapuolten ennalta antamaan suostumukseen tutkimukseen osallistumisestaan.

Lapin sovittelutoimiston kanta on, että lähisuhdeväkivallan sovittelu täyttää kansainväliset velvoitteet ja on lainmukaista sekä asianosaisille hyödyllistä ja turvallista. Sovittelu rajataan tapauksiin, jotka lain mukaan soveltuvat soviteltavaksi ja ovat uhrin edun mukaisia. Sovittelupalvelu on valtakunnallisesti kattava, edullinen, ammatillinen, asiakaslähtöinen ja yhteisöllinen resurssi, jonka käyttöä ei ole syytä vähentää tapauksissa, jotka sovitteluun sopivat.

Kemissä 27.2.2019

A handwritten signature in blue ink that reads 'Sanna Toivainen'.

Sanna Toivainen
Lapin sovittelutoimisto
Sovitteluvastaava
Kemin kaupunki